
WSCHODNI ROCZNIK HUMANISTYCZNY
TOM XVI (2019), №3
s. 127-140
doi: 10.36121/wbondyra.16.2019.3.127

Wiesław Bondyra
(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej)
ORCID 0000-0001-5813-777X

Dobra ziemskie Felicjana Eleuterego Gałęzowskiego, kasztelana lubelskiego (zm. 1737).

Streszczenie: Artykuł przedstawia karierę majątkową kasztelana lubelskiego Felicjana Eleuterego Gałęzowskiego. Będąc najmłodszym synem podczaszego lubelskiego Jana, zaczynał działalność, nie mając prawie żadnego majątku. Dzięki własnej energii i zapobiegliwości, a także korzystnemu ożenkowi, w ciągu dziewiętnastu lat zgromadził znaczne dobra ziemskie, składające się z 2 miasteczek oraz 27 wsi lub ich części, w tym Głusk, Bełżyce i Bochoćnicę (późniejszy Nałęczów). Ponadto piastował starostwo wawolnickie, do którego wchodziło 1 miasteczko i 6 wsi. Stał się w ten sposób jednym z zamożniejszych szlachciców w województwie lubelskim. Popularny wśród szlachty, był czterokrotnie posłem na sejm, a w 1733 r. marszałkiem konfederacji swego województwa w obronie praw króla Stanisława Leszczyńskiego. Jako jedyny w rodzie zasiadł w senacie, zostając kasztelanem lubelskim. Po przedwczesnej śmierci obu synów, zebrana przez niego fortuna została odziedziczona przez jedyną wnuczkę, która przez małżeństwo wniosła ją w magnacki dom Kossowskich.

Słowa kluczowe: Bełżyce, Bochoćnica, Gałęzowscy, Głusk, kasztelan lubelski, konfederacja dzikowska, Łanięta, Nałęczów, podsedek lubelski, poseł sejmowy, Wawolnica, własność ziemska.

Landed estate of Felicjan Gałęzowski, the castellan of Lublin (deceased in 1737).

Resume: This article describes the property state of Felicjan Eleutery Gałęzowski, the castellan of Lublin. He was the youngest son of Jan, cupbearer of Lublin. When he started his business activity, he owned hardly any estate. Through his own energy, diligence and also beneficial marriage, within 19 years he collected substantial landed properties, including 2 small towns and 27 villages or their parts, including Głusk, Bełżyce and Bochoćnica (that later became Nałęczów). Furthermore, he owned the starosty of Wawolnica that consisted of 1 town and 6 villages. Listed estates made him one of the wealthiest nobleman in the Lublin voivodeship. As he was quite popular among noblemen, he was 4 times elected as a member of the parliament and in 1733 he became the marshal (leader) of the Lublin Confederation

during the struggle for the rights of the king Stanisław Leszczyński. He was the only one in his family who became a senator while being the Lublin castellan. After the premature death of both of his sons, the fortune he collected was inherited by his only granddaughter, who, through marriage, contributed it into the magnate family of Kossowsky.>

Keywords: Belżyce, Bochotnica, Gałęzowski family, Głusk, Lublin castellan, Dzików confederation, Łanięta, Nałęczów, Lublin sub-judge, member of parliament, Wąwolnica, landed estate.

Земельные владения Фелициана Элеутерия Галензовского, Люблинского кастеллана (умершего в 1737 году)

Аннотация: В статье представлена финансовая карьера люблинского кастеллана Фелициана Элеутера Галензовского. Будучи младшим сыном Яна, Люблинского виночерпия, начал свою деятельность почти без средств. В течение девятнадцати лет, благодаря своей собственной энергии и осторожности, а также удачному браку, он собрал значительные земельные владения, состоящие из 2 городов и 27 деревень или их частей, в том числе Глуск, Белжице и Бохотница (позже Наленчув). Кроме того, он владел староством Вонвольницким, в состав которого входили 1 город и 6 деревень. Таким образом, он стал одним из самых богатых дворян в воеводстве. Популярный среди знати, он был послом на сейм четыре раза, а в 1733 году он был маршалом конфедерации своего воеводства созданной в защиту прав короля Станислава Лещинского. Он был единственным членом семьи, который заседал в сенате, став Люблинским кастелланом. После преждевременной смерти обоих сыновей накопленное им состояние было унаследовано его единственной внучкой, которая в результате брака привела имения в род магнатов Коссовских.

Ключевые слова: Белжице, Бохотница, Глуск, Галензовски, Люблинский кастеллан, Дзиковская конфедерация, Ланеента, Наленчов, Люблинский подсудья, посол на сейм, Вонвольница, поместья.

Gałęzowscy herbu Tarnawa wywodzili się z Gałęzowa, położonego w południowej części staropolskiego powiatu lubelskiego. Brali swój początek od znaczącego w XV i początku XVI wieku rodu Targowickich *vel* Targowiskich, do którego należał Jan z Targowiska, biskup chełmski i przemyski. W przeprowadzonym w 1443 r. podziale dóbr pomiędzy braćmi Mikołajem i Stanisławem, synami Zbysława z Targowicy *vel* Targowiska, starszy Mikołaj otrzymał wieś gniazdową oraz Zakrzew. Młodszemu Stanisławowi przypadł pobliski Gałęzów z Wolą Gałęzowską. Stał się on zatem protoplastą rodu panów na Gałęzowie¹. Po wymarciu Targowickich w połowie XVI stulecia, Gałęzowscy sami odtąd poczeli pisać się „z Targowiska”, mimo że już nigdy tej wsi nie objęli w posiadanie².

Do większego znaczenia ród Gałęzowskich doszedł dopiero w drugiej połowie XVII w. za sprawą dwóch jednocześnie żyjących Janów Gałęzowskich. Pierwszy z nich, syn Jerzego, kolejno pełnił urzędy komornika ziemskiego lubelskiego od 1678 r., łowczego od 1694 r., podczaszego od 1698 r. i wreszcie pisarza ziemskiego lubelskiego od

¹ A. Sochacka, *Własność ziemska w województwie lubelskim w średniowieczu*, Lublin 1987, s. 91-92, 183.

² K. Niesiecki, *Herbarz polski*, wyd. J. N. Bobrowicz, t. 4, Lipsk 1839, s. 65; A. Boniecki, *Herbarz polski*, t. 5, Warszawa 1901, s. 359.

1700 r. Ponadto był pisarzem grodzkim w latach 1683-93 i podstarościm lubelskim w latach 1693-1700. Zmarł w 1712 r., a z małżeństwa z Katarzyną z Wieckich pozostawił tylko dwie córki: Helenę, żonę Antoniego Grzegorzewskiego, oraz nieznaną z imienia, żonę starosty kotelnickiego Stanisława Cieszkowskiego. Drugą jego żoną była Anna z Wilczopolskich, z którą miał syna Józefa, późniejszego miecznika lubelskiego³.

Drugi Jan Gałęzowski (ok. 1634-1683) to ojciec Felicjana. Ten Jan był synem Łukasza i Katarzyny z Iżyckich. W elekcji królewskiej w 1674 r. oddał głos na Jana III Sobieskiego, potem w 1676 r. został sędzią grodzkim lubelskim, a w 1678 r. podczaszym lubelskim⁴. Zdobył uznanie szlachty swą aktywną działalnością publiczną. Pełnił funkcję marszałka sejmiku lubelskiego w 1670 W1672 (na dwóch), w 1676 (deputackim) i 1681 r. (relacyjnym). Ze swego województwa był także posłem na sejm w 1677 r.⁵ Politycznie związał się z ówczesnym wojewodą braclawskim Marcinem Zamoyskim. Zasłużony w walkach z Turkami i Tatarami, rozpoczął służbę przed 1669 r. jako towarzysz pancerny, a w 1673 r. został rotmistrzem chorągwi pancерnej, którą dowodził przez następne trzy lata. Na czele chorągwi lekkiej uczestniczył w wyprawie wiedeńskiej w 1683 r., podczas której 26 września zmarł w wyniku grasującej w obozie polskim czerwonki bakteryjnej (tzw. gorączki węgierskiej)⁶. Po swym ojcu odziedziczył części w Gałęzowie i Woli Gałęzowskiej, a w 1667 r. od magistratu zrujnowanego wojnami i kryzysem gospodarczym miasta Lublina zakupił miejską wieś Konopnica. W 1671 r. na trzy lata wydzierżawił posiadłość Wąwolnica (1 miasteczko i 6 wsi) w powiecie lubelskim od starosty Franciszka Korytki, po którego śmierci uzyskał nadanie tej królewszczyzny w 1677 r.⁷ Z małżeństwa z Katarzyną z Wybranowskich miał pięciu synów – Krzysztofa, Andrzeja, Franciszka (Franciszka Michała), Józefa i Felicjana, a także trzy córki – Helenę (żonę Andrzeja Suchodolskiego), Teresę (zapewne pannę) i Urszulę (żonę Marcina Kłembowskiego)⁸.

Felicjan (ok. 1680-1737), piszący się po 1720 r. Felicjanem Eleuterym, był najmłodszym synem Jana i w chwili śmierci ojca był jeszcze małym dzieckiem. Jego opiekunem został wspomniany wyżej krewny, pisarz ziemski lubelski Jan Gałęzowski, który z opieki i zobowiązań finansowych został zwolniony dopiero w kwietniu 1712 r. Jako

³ A. Boniecki, *op. cit.*, t. 3, s. 206, t. 5, s. 359; *Urzędnicy województwa lubelskiego XVI-XVIII w. Spisy* (dalej: *Urzędnicy lubelscy*), oprac. W. Kłaczewski, W. Urban, Kórnik 1991, nr 102, 157, 175a; *Deputaci Trybunału Koronnego 1578-1794. Spis, cz. 3: 1661-1700*, oprac. L. Wierzbicki, Warszawa 2017, s. 143, 191, 228, 258, 264, 277.

⁴ *Volumina Legum. Przedruk zbioru praw staraniem xx. pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 wydane*, wyd. J. Ohryzko, t. 5, Petersburg 1860, s. 155; *Urzędnicy lubelscy*, nr 173.

⁵ R. Kołodziej, „Ostatni wolności naszej klejnot”. *Sejm Rzeczypospolitej za panowania Jana III Sobieskiego*, Poznań 2014, s. 503, 598; M. Ujma, *Sejmik lubelski 1572-1696*, Warszawa 2003, s. 243-246, 252.

⁶ M. Wagner, *Słownik biograficzny oficerów polskich drugiej połowy XVII w.*, t. 3, Warszawa 2018, s. 57-58.

⁷ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Księgi Sigillat Metryki Koronnej (dalej: Sig.), sygn. 12, k. 88; Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, sygn. 7209 III, k. 36v-37; *Polska XVI w. pod względem geograficzno-statystycznym*, t. 4: *Małopolska*, wyd. A. Pawiński, Warszawa 1886, s. 25a, 44a; *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 15, cz. 2, Warszawa 1902, s. 116; Chłapowski K., *Starostowie niegrodowi w Koronie 1565-1795 (Materiały źródłowe)*, Warszawa 2017, s. 261; M. Wagner, *op. cit.*, s. 57.

⁸ Narodowe Historyczne Archiwum Białorusi w Mińsku (dalej: NHAB), fond 1725, op. 1, sygn. 45, k. 149v-150; A. Boniecki, *op. cit.*, t. 5, s. 359

już dorosły, Felicjan po raz pierwszy samodzielnie występował w aktach w 1698 i 1700 r.⁹ Najprawdopodobniej w 1702 r. uzyskał swój pierwszy urząd, zostając wicesgerentem grodzkim grabowieckim i z tym tytułem w kwietniu 1703 r. podpisał się pod aktem konfederacji województwa lubelskiego¹⁰. W 1710 r. nowy starosta lubelski, Franciszek Załuski, mianował go pisarzem grodzkim lubelskim, który to urząd Gałęzowski pełnił przez osiem lat. W 1713 r. został podczaszym, a w 1718 r. podsędkiem ziemskim i od około 1722 do 1732 r. łączył ten ostatni urząd z funkcją podstarościę lubelskiego. W 1735 r. jako pierwszy i jedyny w rodzinie uzyskał stanowisko senatora przez nominację na kasztelana lubelskiego¹¹.

Podobnie jak ojciec, aktywnie działając na forum publicznym, cieszył się poważaniem szlachty swego województwa. Sejmik konfederacki w maju 1703 r. obrał go jednym z siedmiu sędziów fiskalnych¹². Prawdopodobnie wówczas stał się klientem Tarłów, kolejnych wojewodów lubelskich, Adama Piotra i Jana. Swym patronom pozostał wierny do końca swego życia, a pozostała po nim wdowa Marianna w swym testamencie prosiła Jana Tarłę na opiekuna swego potomstwa¹³. W sierpniu 1711 r. został marszałkiem sejmiku gospodarskiego z limity, który „z dopuszczenia Boskiego plagi morowego powietrza” odbył się wyjątkowo w Bronowicach pod Lublinem. Na sejmikach w kwietniu 1713 i styczniu 1714 r., w narastającej atmosferze wzburzenia nadużyciami „auksyliarnych” wojsk saskich, był wysyłany w poselstwach do prymasa S. Szembeka i do króla Augusta II. Sejmik listopadowy 1714 r. deklarował nagrodzenie tych „fatyg i kosztów” Gałęzowskiego¹⁴. Z województwa lubelskiego posłował na kolejne sejmy w 1718, 1719/1720 i 1720 r., reprezentując opozycję antykrólewską. Na pierwszym z nich omal nie doprowadził do zerwania obrad przed wyborem marszałka, stanowczo protestując przeciwko legalności kandydatury litewskiej do laski marszałkowskiej, domagając się alternaty prowincji małopolskiej. Ustąpił dopiero po rezygnacji innych posłów małopolskich. Na dwóch następnych sejmach natomiast domagał się przywrócenia prerogatyw hetmańskich, ograniczonych reformami Sejmu Niemegego¹⁵. Był też posłem na sejm nadzwyczajny w styczniu 1733 r., przerwany na wieść o śmierci króla Augusta II. W okresie bezkrólewia szlachta obrała go sędzią i marszał-

⁹ NHAB, fond 1725, op. 1, ks. 49, k. 116; Archiwum Państwowe w Lublinie (dalej: APL), Księgi grodzkie lubelskie. Zapisy (dalej: KgLub Zap), ks. 143, k. 155, ks. 149, k. 187v-188 (kwitacja z opieki z 28 IV 1712 r.).

¹⁰ Archiwum Archidiecezjalne w Lublinie, Akta Konsystorza Lubelskiego (dalej: AAL, AKL), sygn. Rep. 60 AXXVII, s. 391 (laudum i akt konfederacji z 17 IV 1703 r.).

¹¹ APL, KgLub Zap, ks. 157, k. 47v; APL, Trybunał Koronny Lubelski, sygn. 443, s. 39; *Urządnicy lubelscy*, nr 81, 103, 177, 227.

¹² AAL, AKL, sygn. Rep. 60 AXXVII, s. 402 (laudum z 31 V 1703 r.).

¹³ APL, Księgi grodzkie lubelskie. Relacje, manifestacje, oblaty (dalej: KgLub Rel), ks. 267, k. 544 (testament z 19 I 1738 r.).

¹⁴ APL, KgLub Rel, ks. 199, k. 44v (laudum z 20 VIII 1711 r.), ks. 204, k. 494 (laudum z 26 IV 1713 r.), ks. 206, k. 109 (laudum z 8 I 1714 r.); Biblioteka Polskiej Akademii Umiejętności – Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (dalej: B.PAU-PAN Kr.), sygn. 8326, k. 112v (laudum z 20 XI 1714 r.).

¹⁵ *Teka Gabriela Junoszy Podoskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego*, wyd. K. Jarochoński, t. 2, Poznań 1855, s. 108; K. Zawisza, *Pamiętniki [...] wojewody mińskiego (1666-1721)*, wyd. J. Bartoszewicz, Warszawa 1862, s. 407; R. Kołodziej, *Sejm z 1718 r. na tle pierwszych sejmów grodzieńskich. Uwagi na temat wybranych elementów procedury sejmów w Grodnie*, [w:] *W podróży przez wiek osiemnasty... Studia i szkice z epoki nowożytnej*, red. A. Perlakowski, M. Wyszomirska, M. Zwierzykowski, Kraków 2015, s. 46; U. Kosińska, *Sejm 1719-1720 a sprawa ratyfikacji traktatu wiedeńskiego*, Warszawa 2003, s. 230.

kiem kapturowym województwa lubelskiego, a na sejmiku przed elekcją jednym z oficjalnych posłów „do obierania marszałka elekcyi”. „Na ukontentowanie fatyg i prac” został nagrodzony sumą 3.000 złp. Wraz z większością szlachty przy obiorze nowego króla opowiedział się za Stanisławem Leszczyńskim. Gdy Adam Tarło, dotychczasowy marszałek konfederacji województwa, został marszałkiem prostanisławowskiej konfederacji generalnej, jego miejsce w listopadzie 1733 r. zajął właśnie Felicjan Gałęzowski. Na stronę zwycięskiego, narzuconego przez Rosję, Augusta III przeszedł późną wiosną 1735 r., uzyskując w nagrodę kasztelanię lubelską¹⁶.

Śladem ojca, Felicjan trudnił się także wojskowością. W 1718 r. był porucznikiem chorągwi pancernej ówczesnego podstolego litewskiego Jana Tarły, a w 1732 i 1733 r. pułkownikiem wojsk koronnych, nadal służąc pod znakiem Tarły. Uchwała sejmiku lubelskiego z grudnia 1733 r. określa go jako „doświadczonego *in bello*”¹⁷.

Będąc najmłodszym synem Jana, Felicjan Eleutery Gałęzowski nie mógł liczyć na znaczącą majątek po ojcu. Spośród braci jedynym wymienianym w źródłach z 1696 i 1701 r. dziedzicem części w Gałęzowie i Woli był najstarszy Krzysztof z żoną Katarzyną Anną z Wężów. Andrzej i Józef w 1704 r. wzmiankowani byli jako współdziedzice części Żyrzyna oraz Starej Wsi w powiecie lubelskim. Przy braciach utrzymała się także tylko mniejsza część ojcowskiego nabytku w Konopnicy, ponieważ druga już w 1684 r. z zapisem sumy 1.106 złp przeszła na najstarszą siostrę Helenę i jej męża Andrzeja Suchodolskiego. W 1708 r. pozostała część znajdowała się w posesji Józefa, który w tym roku odstąpił ją Felicjanowi. Zdaje się, iż nie zdołał on objąć tej darowizny, gdyż w dokumentach nigdy nie występował jako pan na Konopnicy¹⁸. Posiadłość wąwolnicka została natomiast nadana wpływowemu na dworze królewskim regentowi kancelarii koronnej Stanisławowi Antoniemu Szczuce¹⁹. W tej sytuacji dla pozycji materialnej Gałęzowskiego niezmiernie korzystne okazało się jego małżeństwo, w końcu stycznia 1711 r. zawarte z Marianną Angelą, córką zmarłego w 1713 r. kasztelana gostyńskiego Tomasza Kazimierza Głuskiego. Jej ojciec, początkowo przeciwny częstkowy szlachcic z powiatu lubelskiego, dzięki małżeństwu i zakupom doszedł do znacznego majątku. Spore dobra wniosła mu zwłaszcza druga żona Jadwiga (matka Marianny), córka łowczego sanockiego Józefa Stamirowskiego i siostra bezpotomnego Antoniego, starosty mostowskiego, marszałka Trybunału Koronnego w 1702/1703 r. Marianna Głuska

¹⁶ APL, KgLub Rel, ks. 255, k. 181, 182v-183 (laudum z 23 III 1733 r.); B.PAU-PAN Kr., sygn. 8326, k. 167v-168 (laudum z 16 VII 1733 r.), k. 184v (laudum z 17 VIII 1735 r.); Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 3553, k. 283 (laudum z 16 XII 1732 r.); Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy w Kijowie (dalej: CPAHUK), fond 254, op. 1, sygn. 68, k. 2v, 4 (laudum z 18 XII 1733); *Elektorowie królów*, s. 52;

¹⁷ Biblioteka Kórnicka PAN, sygn. 665, s. 9 (komput wojsk koronnych i litewskich); CPAHUK, fond 254, op. 1, sygn. 68, k. 2v (laudum z 18 XII 1733); *Elektorowie królów*, s. 52.

¹⁸ APL, KgLub Rel, ks. 185, s. 1059; APL, KgLub Zap, ks. 147, k. 162 (donacja Konopnicy z 1708 r.). Już w 1690 r. większość Konopnicy należała do łowczego wiskiego Mikołaja Kossakowskiego. APL, KgLub Rel, ks. 127, k. 797. W tym samym roku znalazła się w posiadaniu miecznika bełskiego Adama Siekierzyńskiego i jego żony Heleny z Trembińskich, która w 1702 r. wniosła ją drugiemu mężowi Marcinowi Trembińskiemu, chorążemu lubelskiemu. Dopiero w 1732 r. powróciła do Siekierzyńskich, synów Adama. APL, Księgi grodzkie horodelskie. Relacje, ks. 52, s. 207 (testament A. Siekierzyńskiego z 22 VIII 1695 r.), 211-213.

¹⁹ APL, KgLub Rel, ks. 183, k. 845, ks. 190, k. 607; NHAB, fond 1725, op. 1, sygn. 45, k. 149v-150v, ks. 49, k. 18v; Sig., sygn. 14, s. 114; K. Chłapowski, *op. cit.*, s. 262.

miała trzech braci, Karola, Kazimierza i Tomasza. Ten ostatni wymieniany był jeszcze w 1722 r., a Kazimierz w 1725 r. i obaj zesłi bezpotomnie, zaś najstarszy Karol został jezuitą. Żył jeszcze w 1738 r. i był wymieniany w testamencie siostry, która mu „dziękuje za miłość braterską, upraszając o kontynuację tegoż afektu dla pozostałych sierot”, czyli jej dzieci²⁰. W takiej sytuacji rodzinnej, po 1725 r. jedyną z rodzeństwa sukcesorką majątkowej substancji Głuskich została Marianna. W skład tej sukcesji po ojcu wchodziły dobra Głusk (założone w 1688 r. miasteczko Głusk, wsie Abramowice i Wólka Abramowicka oraz część wsi Mętów) pod Lublinem, zaś po matce dobra Łanięta (wsie Łanięta, Juków, Lipie, Pomorzany i Suchodębie) w województwie rawskim, położone koło Kutna, oraz sumy na wsi Psary, położonej koło Rohatyna w ziemi lwowskiej²¹.

Z ręką Marianny Felicjan Gałęzowski uzyskał od teścia darowiznę znacznych sum 61.866 złp i 25.000 złp, zapisanych głównie na majątnościach wojewody ruskiego Jana Stanisława Jabłonowskiego. Spore kwoty na procent (13.000 i 6.000 złp) w 1712 i 1713 r. lokowali u niego między innymi dominikanie lubelscy, a w 1722 r. kanclerzyna litewska Anna Katarzyna z Sanguszków Radziwiłłowa (35.000 złp). Stać go było na energiczną akcję poszerzania swego stanu posiadania, jaką rozpoczął niemal natychmiast po ożenku. Już w 1712 r. nabył bezpośrednio przylegającą do jego dóbr głuskich wieś Dominów i części we wsiach Cmiłów (wówczas Śmiłów) i Wilczopole. Kupił je za niewymienioną kwotę od dziedzica Stanisława *Sariusza* Skórkowskiego i sukcesorów zastawnego poseссора, stolnika owruckiego Jana Franciszka Dymideckiego. Sukcesorami byli była wdowa Katarzyna i brat Michał²².

W styczniu następnego roku nabył dobra bełżyckie (miasteczko Bełżyce, wsie Podole, Wzgórze i Zastawie *alias* Matuszowszczyzna oraz część wsi Borów) w powiecie lubelskim od dziedziczki Urszuli z Orzechowskich (córki chorążego lubelskiego Jana Karola) i jej męża Józefa Antoniego Szczawińskiego, kasztelanica kruszwickiego. Gałęzowski spłacił też ciężące na nich długi 12.000 złp na rzecz stolnika kijowskiego Jana Samuela Woronicza. Brat Szczawińskiej, podstoli lubelski Teodor Konstanty Orzechowski, ewangelik, zarezerwował sobie przy tym prawo opieki nad zbozem i nielicznymi już wyznawcami kalwinizmu w mieście. W dobie triumfującej kontreformacji musiało to oczywiście wywoływać konflikty. Początkowo miały one charakter tylko ekonomiczny i spierano się o granice z małą częścią tych dóbr, przylegających do Wojciechowa, które pozostawił sobie Teodor Orzechowski, a po jego śmierci w 1730 r. posiadał jego syn Paweł, zmarły w 1754 r. podstoli lubelski. Niebawem jednak przerodził się on w konflikt wyznaniowy, w którym obok kwestii dziesięcin od ewangelików, chodziło o dalsze funkcjonowanie tamtejszego zboru. W 1724 i 1726 r. Gałęzowski, gorliwy katolik, domagał się usunię-

²⁰ APL, KgLub Zap, ks. 149, k. 67 (zapis o intercyzie przedślubnej z 16 I 1711 r. w Abramowicach), k. 300v (zapis wzajemnego dożywocia z 16 VIII 1712 r.); APL, KgLub Rel, ks. 267, k. 544 (testament Marianny z 19 I 1738 r.); K. Niesiecki, *op. cit.*, t. 4, s. 65, t. VIII, s. 486; A. Boniecki, *op. cit.*, t. 5, s. 360, t. VI, s. 123-124; *Deputaci Trybunatu Koronnego 1578-1794. Spis, cz. 4: 1701-1750*, oprac. W. Bondyra, Warszawa 2017, s. 43.

²¹ APL, KgLub Rel, ks. 268, k. 612-621 (inwentarz dóbr Głusk z 10 III 1738 r.); CPAHUK, fond 254, op. 1, sygn. 1218, k. 65; W. Bondyra, *Abramowice od pierwszej połowy XVII do końca XVIII w.*, [w:] *Lublin. Historia dzielnic. W 700 rocznicę lokacji miasta*, red. J. Chachaj, H. Mącik, D. Szulc, Lublin 2017, s. 76-83.

²² APL, KgLub Zap, ks. 149, k. 188, 348v-349 (zapis kontraktu z 12 XI 1712 r.), ks. 151, k. 123, ks. 156, k. 214; Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie (dalej: B.Łopac.), sygn. 443, k. 34-34v (kontrakt z 12 XI 1712 r. w Lublinie).

cia nowego ministra kalwińskiego Tomasza Rzepeckiego, a także zaprzestania reparaacji ewangelickiej świątyni i organizowania protestanckich ceremonii. Dekret Trybunału Koronnego z 1726 r. przychylił się do tych żądań, nakazując ponadto spalenie biblioteki Orzechowskiego w Wojciechowie jako heretyckiej. Ten, mimo zagrożenia wieczystą banicją, nie podporządkował się wyrokowi. W roku następnym specjalna komisja, powołana przez Augusta II, nie stwierdziła w bibliotece ksiąg przeciwnych katolicyzmowi i król dekret trybunalski uchylił. Konflikt uległ złagodzeniu, gdy na przełomie 1726 i 1727 r. Teodor Orzechowski i jego syn oficjalnie dokonali konwersji na katolicyzm²³.

Kolejnym nabytkiem Gałęzowskiego były dobra bochotnickie (wsie Bochotnica Kościelna²⁴ z „pałacikiem” murowanym, Chruszczów, Cynków i część wsi Strzelce) w powiecie lubelskim. W 1722 r. kupił je od braci Rostworowskich, chorążego czerskiego Jana Wiktoryna i stolnika podlaskiego Franciszka Hieronima, sukcesorów po babce Annie z Leśniowolskich Rostworowskiej, chorążynie kaliskiej, córce wojewody podlaskiego Prokopa. Zobowiązał się przy tym do spłaty znacznych sum długu w wysokości 50.000 złp, ciężących na tych dobrach na rzecz sukcesorów kasztelana wołyńskiego Michała Liniewskiego. Prawdopodobnie z powodu trudności ze zgromadzeniem pieniędzy do zapłaty, formalne przekazanie włości nabywającemu nastąpiło dopiero w listopadzie 1724 r.²⁵

Ostatnimi dobrami dziedzicznymi, pozyskanymi przez Felicjana, były blisko siebie położone klucze psarski (wsie Psary, Dechowa, Doliniany i Pomonięta) w ziemi lwowskiej oraz sarnkowski (Sarnki Średnie i Dolne, Jezierzany i Sławentyń) w ziemi halickiej na Rusi Czerwonej. Stanowiły one schedę po podstolim halickim Antonim Stamirowskim, którą wdowa po nim, Katarzyna Barbara z Chodorowskich, wniosła drugiemu mężowi, wojewodzie czernihowskiemu Piotrowi Janowi Potockiemu. Ponieważ była ona bezdzietna w pierwszym związku, po jej śmierci około 1724 r. dobra wróciły do sukcesorów Stamirowskich w osobie podczaszyny gostyńskiej Ludwika z Szamowskich Wilkowskiej. Była ona córką Anny ze Stamirowskich, siostry kasztelanowej Jadwigi Głuskiej. W czerwcu 1731 r. Ludwika sprzedała te posiadłości Gałęzowskiemu za nieznaną sumę. Nie jest pewne, czy kontrakt ów został w pełni zrealizowany, gdyż później Felicjan tytułowany był właścicielem tylko dóbr psarskich²⁶, ale brak jest informacji o posiadaniu dóbr Sarnki²⁷.

²³ APL, KgLub Rel, ks. 268, k. 469-480 (inwentarz Bełżyc z 10 III 1738 r.), ks. 289, k. 358-359; APL, KgLub Zap, ks. 149, k. 222-222v, ks. 152, k. 301v-304 (kontrakt kupna z 20 I 1713 r. w Lublinie), 308v-311, 315-315v (kwitacja Woronicza z 19 I 1713 r.), ks. 153, k. 8v-9; H. Gmiterek, *Bełżyc w reformacyjnym tyglu*, [w:] *Studia z dziejów Bełżyc*, red. K. Spaleniak, Bełżyc 2006, s. 66-67, 70; T. Opas, J. Reder, *Bełżyc - studia i szkice z dziejów miasta*, Lublin 1997, s. 16; S. Tworek, *Orzechowski Teodor Konstanty*, [w:] *Polski słownik biograficzny* (dalej: PSB), t. 24, s. 296; R. Żurkowa, *Z dziejów biblioteki Teodora Konstantego Orzechowskiego 1694-1731*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”, nr 24, 1978/1979, s. 161-179.

²⁴ Leżąca koło Nałęczowa. Często mylona z niedaleko położoną Bochotnicą (z ruinami zamku) koło Kazimierza, zwaną wówczas Bochotnicą Małą, w omawianym czasie należąca do wojewody sandomierskiego Jana Tarły.

²⁵ APL, KgLub Zap, ks. 156, k. 327-328v (kontrakt kupna z 16 XI 1722 r. w Warszawie); APL, KgLub Rel, ks. 268, k. 506-506v, 606-610v (inwentarz z 10 III 1738 r.); APL, Akta majątkowe szczytkowe, sygn. 1, k. 6-10 (sumariusz papierów do dóbr Bochotnica z 21 XI 1724 r.), sygn. 3, k. 3-18v (inwentarz wsi Bochotnica z 24 VI 1737 r.); M. Tarka, *Dzieje Nałęczowa, Nałęczów* 1989, s. 40.

²⁶ APL, KgLub Zap, ks. 159, k. 33-33v (zapis o kontrakcie kupna z 23 VI 1731 r.).

²⁷ Wzmianka z 1717 r. określa dobra Sarnki jako zastawne za 100.000 złp jeszcze od hetmana Stanisława Jana Jabłonowskiego, zmarłego w 1702 r. APL, KgLub Zap, ks. 153, k. 11.

W kilka lat wcześniej Felicjan Gałęzowski stał się również posesorem królewskiej - starostwa wąwolnickiego w powiecie lubelskim. W jego skład wchodziło miasteczko Wąwolnica oraz wsie Bartłomiejowice, Charz, Góra, Rogalów, Marzeczeki *seu* Kębło z folwarkiem i Zawada. Za konsensem królewskim w 1727 r. wykupił je od Marcina Leopolda Szczuki, syna podkanclerzego litewskiego Stanisława Antoniego. Cena zakupu jest jak zwykle nieznana (w aktach rzadko podawano kwoty kontraktowe), ale musiała być znaczna, sądząc z późniejszych wzmianek. Po śmierci Gałęzowskiego i jego żony w 1738 r. została nadana staroście oświęcimskiemu Adamowi Małachowskiemu. W instrukcji poselskiej z sierpnia 1738 r. przedsejmowy sejmik lubelski nakazuje posłom wstawienie się za małoletnimi kasztelaniami „respektem kupionego starostwa wąwolnickiego przez niegdyś ś. p. j.w. pana Gałęzowskiego, kasztelana lubelskiego, które *post fata* jego w cudze ręce dostało się i suma przepadła znaczna”. Zatem posłowie mieli prosić o rekompensatę tej „tak znacznej krzywdy”²⁸.

W efekcie tych wszystkich starań i zabiegów, Felicjan Gałęzowski stał się panem sporej fortuny, choć wedle przyjętych dla tej epoki kryteriów jeszcze trudno byłoby zaliczyć ją do magnackich, a raczej mieszczącej się w obrębie tzw. szlachty bogatej²⁹. Nie umniejsza to jednak faktu, iż o rękę jego jedynej wnuczki i sukcesorki czyniło starania kilku kandydatów wywodzących się nawet z kręgów magnaterii. W sumie w skład tej fortuny dziedzicznej wchodziły 2 miasteczka (w tym Bełżyce niecałe), 22 wsie oraz 5 części wsi, a także 1 miasteczko i 6 wsi królewskich. Kasztelan wyraźnie dążył do skomasowania swych posiadłości w centralnej i południowej części powiatu lubelskiego, w kompleksach dóbr głuśko-abramowickich pod Lublinem oraz bełżycko-bochotnickich na południowy zachód od nich. Przylegało do nich bezpośrednio starostwo wąwolnickie. Nie dziwi zatem, iż głównym ośrodkiem i rezydencją Gałęzowskiego stały się Bełżyce i tamtejszy murowany dwór z typowym ogrodem włoskim³⁰. W dużej odległości od centrum majątkowego znajdowały się wykupione lub odziedziczone przez jego żonę dobra łanieckie i psarsko-sarnkowskie, z których pierwsze znajdowały się na północ od Łęczycy, zaś drugie na południowy wschód od Lwowa. Dla aktywnego politycznie Felicjana ich posiadanie było raczej korzystne, choćby ze względu na oficjalny wymóg bycia posesjonatem w różnych ziemiach przy staraniach o funkcje publiczne, jeśli nie z województwa lubelskiego, to np. z rawskiego czy ruskiego. Jego sukcesorom natomiast ich oddalenie z czasem zaczęło ciążyć, toteż albo nieustannie je wydzierżawiali i zastawiali, bądź też dążyli do pozbycia się ich poprzez sprzedaż.

²⁸ APL, KgLub Rel, ks. 269, k. 499v (instrukcja z 28 VIII 1738 r.); Sig., sygn. 20, k. 115, sygn. 21, k. 58 (konsensy z 9 IX 1726 i 26 IV 1727 r.), sygn. 26, k. 66 (nadanie Małachowskiemu z 30 V 1738 r.); E. Janas, *Z dziejów Wąwolnicy w XVII i XVIII w.*, [w:] *Dzieje Wąwolnicy (do r. 1918)*, red. S. Partycki, Wąwolnica 1992, s. 76.

²⁹ Dla czasów saskich nieadekwatne byłyby dawniejsze kryteria przyjęte w zasadzie raczej dla drugiej połowy XVI i pierwszej połowy XVII stulecia (A. Kersten, *Warstwa magnacka - kryteria przynależności*, [w:] *Magnateria polska jako warstwa społeczna*, Toruń 1974, s. 11; J. Maciszewski, *Szlachta polska i jej państwo*, wyd. 2, Warszawa 1986, s. 35-37). O nowych postulatach dla pierwszej połowy XVIII w. pisałem już wcześniej i zaproponowałem umowne kryterium majątkowe do 10 wsi dla szlachty średniej, powyżej dla szlachty bogatej, a dla magnaterii dopiero od 50 wsi (W. Bondyra, *Reprezentacja sejmowa Rusi Czerwonej w czasach saskich*, Lublin 2005, s. 17; tenże, *Własność ziemska w województwie bełskim w czasach saskich*, Lublin 2015, s. 26). Oczywiście wszelkie takie wyznaczone sztywne kryteria majątkowe zawsze będą traktowane jako czysto umowne, subiektywne i stąd kontrowersyjne.

³⁰ APL, KgLub Rel, ks. 268, k. 469-471 (opis dworu w inwentarzu z 1738 r.).

Warto też wspomnieć o fundacjach kościelnych Gałęzowskiego, typowego przecież przedstawiciela sarmackiego baroku, gorliwego katolika i opiekuna Kościoła. Znamy je wprawdzie głównie z tekstu testamentu wdowy Marianny, aczkolwiek nie ulega wątpliwości, iż nie były one całkiem nowe, lecz stanowiły kontynuację działań i zamiarów jej niedawno zmarłego męża. Przede wszystkim był dobrodziejem Kościoła w swych podlubelskich włościach oraz w samym Lublinie. Poszerzył sumy zapisowe Gniewoszków, dawnych właścicieli, oraz swego teścia Głuskiego na dochodach z Abramowic i Głuska dla wzniesionej w 1674 r. świątyni abramowickiej. W 1727 r. współfinansował wzniesienie tamtejszej murowanej plebanii. Co ciekawe, nie zadbał przy tym o wcześniejszą naprawę samego drewnianego kościoła, który według wizytacji z 1748 i 1781 r. był już tak spróchniały i zapadał się w ziemię, że już nie nadawał się do remontu. Konieczne było wzniesienie całkiem nowej budowli, co stało się dopiero w latach 1786-90. Rozpoczął budowę murowanego kościoła w Bochothnicy (dziś w granicach miasta Nałęczowa), na miejscu poprzedniego drewnianego, który spłonął około 1726 r. Budowę przed 1772 r. ukończył jeden z następnych posesorów, Stanisław Małachowski. Ponadto na swych dobrach kasztelan Gałęzowski uczynił znaczniejsze zapisy pieniężne dla lubelskich karmelitanek bosych oraz dla bernardynów z Lublina i Lwowa. W 1718 r. darował poddanego z zagrodą we wsi Podole lubelskiemu kolegium jezuickiemu. Zobowiązał się też corocznie wypłacać po 1.000 złp na wzniesienie „kościółka nowoerygowanego” w należącej do lubelskich jezuitów wsi Godów koło Chodła³¹. Wbrew intencjom obojga Gałęzowskich, ta ostatnia inicjatywa nigdy nie doczekała się realizacji z powodu nie podjęcia jej przez spadkobierców.

Kasztelan Felicjan Eleutery Gałęzowski zmarł niedługo przed 8 lipca 1737 r. Pozostała wdowa Marianna Angela z Głuskich przeżyła go tylko o kilka miesięcy. Dnia 19 stycznia 1738 r. spisała testament „przy nieopisanej słabości” swojej i 14 lutego już nie żyła. Zgodnie z ostatnią wolą została pochowana w lubelskim kościele reformatorów o boku swego męża. Z ich związku pozostało troje małoletnich dzieci, synowie Stefan Dominik i Aleksander oraz córka Marianna. Do uzyskania pełnoletności, przez sześć lat ich prawnymi opiekunami byli: chorąży lubelski Maciej Stanisław Suchodolski, „brat wujeczno rodzony”³², oraz ks. Mikołaj Antoni Janowski, dziekan lubelski i proboszcz czemiernicki, a także ówczesny wojewoda lubelski Jan Tarło. Komisarzem ekonomicznym majątności był Stanisław Kobylański³³. Podczas małoletniości kasztelanów doszło do znacznego zadłużenia większości dóbr na sumy 100.000 złp u strażnika koronnego Józefa Sierakowskiego, 10.000 złp u starosty wiskiego Adama Rostkowskiego i 100.000 złp u podstolego litewskiego Franciszka Borzęckiego. Długi te nie były jeszcze spłacone w 1750 r. Szczególnie niekorzystny w skutkach był zastaw klucza Psary Borzęckiemu w 1741 r., którego Gałęzowskim już nie udało się odzyskać³⁴.

³¹ APL, KgLub Rel, ks. 267, k. 543-544 (testament Marianny z 1738 r.); APL, KgLub Zap, ks. 153, k. 379; A. Hamryszczak, *Parafia w Abramowicach w XVIII w.*, [w:] *Lublin. Historia dzielnic. W 700 rocznicę lokacji miasta*, red. J. Chachaj, H. Mącik, D. Szulc, Lublin 2017, s. 84-85; M. Tarka, *op. cit.*, s. 46, 63.

³² Syn miecznika lubelskiego Andrzeja Suchodolskiego i Heleny z Gałęzowskich, najstarszej siostry Felicjana.

³³ APL, KgLub Rel, ks. 267, k. 543-544 (testament z 19 I 1738 r. w Psarach i additament z 22 I), 545, ks. 276, k. 472, ks. 282, k. 344, 639; *Urządnicy lubelscy*, nr 81; A. Boniecki, *op. cit.*, t. 5, s. 360; M. Tarka, *op. cit.*, s. 41.

³⁴ APL, KgLub Rel, ks. 290, k. 146-148v (kontrakt zastawny z 7 I 1741 r., oblata z 8 I 1743 r.).

O córce kasztelana, Mariannie Gałęzowskiej po 1740 r. brak informacji, więc najprawdopodobniej zmarła w dzieciństwie. Natomiast jej bracia począwszy od 1745 r. w aktach występowali już samodzielnie, bez opiekunów. Byli zatem dorośli³⁵. W marcu 1750 r. dokonali oficjalnego podziału dóbr po rodzicach. Starszy Stefan Dominik otrzymał wówczas dobra bełżyckie w województwie lubelskim i łańcuckie w województwie rawskim (łącznie 1 miasteczko, 8 wsi i 1 część wsi), natomiast młodszemu Aleksandrowi przyznano dobra głuśkie i bochotnickie w województwie lubelskim (łącznie 1 miasteczko, 6 wsi i 4 części wsi)³⁶. W dziale tym nie uwzględniono już dóbr Psary w ziemi lwowskiej, odpadłych w 1741 r. Do kasztelanów od 1738 r. nie należało także starostwo wąwolnickie, o czym wspomniano powyżej.

Stefan Dominik w 1746 r. ożenił się z Marianną *vel* Marią Józefą z Szaniawskich, podstolanką koronną. Miał z nią dwóch synów Pawła i Felicjana, wymienianych jeszcze w kwietniu 1751 r. i wkrótce zmarłych we wczesnym dzieciństwie (przed 1753 r.). Sam Stefan także wcześniej rozstał się ze światem. Spisał testament 8 lipca 1750 r. i już 1 sierpnia tego roku młoda wdowa sporządziła rejestr rzeczy po jego śmierci³⁷. Marianna jeszcze trzykrotnie wychodziła za mąż: w 1752 r. za rychło zmarłego starostę korytnickiego Wincentego Franciszka Krasickiego, w 1753 r. za starostę bocheńskiego Stanisława Tegoborskiego i w 1762 r. za kasztelana zakroczymskiego Leona Onufrego Korzeniowskiego. W 1752 r., być może już po śmierci swych dzieci, na korzyść szwagra Aleksandra za sumę 90.000 złp zrezygnowała ze swego dożywocia po pierwszym mężu. Zdaje się, że suma ta nigdy nie została w całości wypłacona, gdyż jeszcze w 1757 i 1766 r. Marianna tytułowała się posesorką dóbr bełżyckich. Zmarła ostatecznie bezpotomnie w 1774 r.³⁸

Aleksander Gałęzowski w 1749 r. żonaty był z Krystyną ze Stoińskich, sędzianką ziemską lubelską, która w 1752 r. urodziła mu jedyną córkę Ewę. Kontraktem zawartym w czerwcu 1751 r., za 90.000 złp³⁹ sprzedał on dobra bochotnickie Stanisławowi Małachowskiemu, staroście wąwolnickiemu, synowi słynnego parlamentarzysty, starosty oświęcimskiego Adama. Ten jednak miał spore problemy z wypłatą tej sumy i ze spłaceniem zastawnego posesora, miecznika urzędowskiego Tomasza Piotrkowskiego, który od 1742 r. trzymał te posiadłości w obligatoryjnej posesji. Dlatego jeszcze w tym samym roku wioska na pewien czas wróciła do poprzedniego właściciela. Dopiero w 1758 r. ostatecznie przeszła na Małachowskiego, który w latach 1770-71 na części gruntów Bochotnicy założył odrębną wieś zwaną odtąd Nałęczowem⁴⁰. W 1752 r. Gałęzowski wyzbył się także ojcowskiego murowanego dworu na Podwału w Lublinie⁴¹, sprzedając go

³⁵ APL, KgLub Rel, ks. 296, k. 845; Zarubin P., *Żydzi ziemstwa lubelskiego w wiekach XVII-XVIII*, [w:] *Studia z dziejów Europy Środkowo-Wschodniej*, Lublin 2018, s. 676-677.

³⁶ APL, KgLub Rel, ks. 310, k. 1135-1143, ks. 313, k. 29v-55 (dział z 16 III 1750 r. w Bełżycach); B.Łopac., sygn. 1630, k. 4v-16 (dział z 16 III 1750 r.).

³⁷ APL, KgLub Rel, ks. 311, k. 50-51v (testament), ks. 313, k. 269-274 (testament), ks. 315, k. 269v-273 (regestr rzeczy), ks. 318, k. 351-352v (regestr rzeczy ruchomych po śmierci Stefana).

³⁸ APL, KgLub Rel, ks. 307, k. 684, ks. 314, k. 736v, ks. 317, k. 201, ks. 340, k. 1218, ks. 342, k. 877; A. Haratym, *Szaniawski Józef Konstanty*, [w:] *PSB*, t. XLVI, s. 639.

³⁹ Po odliczeniu długów, Gałęzowski z tej sumy miał dostać tylko 28.000 złp.

⁴⁰ APL, KgLub Rel, ks. 349, k. 173-186v (inwentarz dóbr Bochotnica z 1758 r.); APL, Akta majątkowe szczytkowe, sygn. 2, k. 4-5v (kontrakt sprzedaży z 23 VI 1751 r. w Lublinie), sygn. 5, k. 2 (skrypt rezygnacji z 23 VI 1751 r.); M. Tarka, *op. cit.*, s. 41, 51-52.

⁴¹ Dziś część zabudowań kurii arcybiskupiej.

województwie kijowskiemu Stanisławowi Potockiemu. Także i on przedwcześnie zmarł przed 10 grudnia 1753 r., kiedy to wdowa sporządziła registr mienia ruchomego po jego śmierci. Owdowiała Krystyna w 1756 lub 1757 r. wyszła powtórnie za starostę chotyńskiego Antoniego Derszniaka i najprawdopodobniej wówczas jej córka jedynaczka została oddana do zameczku w Bychawie na wychowanie dziadkowi Dominikowi Stanisławowi Stoińskiemu i ciotkom⁴².

Ewa Scholastyka, córka Aleksandra i Krystyny ze Stoińskich, po śmierci matki w 1773 r. stała się jedyną dziedziczką dawnej fortuny dziadka. Do okrojonej, ale nadal sporej schedy wchodziły dobra głuskie, bełzyckie i łanięckie. Za pośrednictwem kanclerza litewskiego Michała Frydryka Czartoryskiego w 1767 r. została żoną starosty sieradzkiego Stanisława Kossowskiego, brata podskarbiego nadwornego koronnego Rocha. Początkowo oboje rezydowali we dworze w Abramowicach, a po śmierci stryjenki Marianny w 1774 r. przenieśli się do dworu w Bełżycach, pełniące funkcję rezydencji do 1790 r., gdy na kilka lat wrócili do Abramowic, do nowo zbudowanego przez siebie dworu. Dobra Łanięta w 1801 r. sprzedali sąsiadowi, Antoniemu Gliszczyńskiemu z Kutna i jego żonie Franciszce z Rzętkowskich. Znany pamiętnikarz Kajetan Koźmian, znany z przesadnego krytycyzmu, wystawił Kossowskim jak najgorszą opinię. Starostę ocenił jako człowieka „bardzo ograniczonych zdolności”, zaś jego żonę Ewę jako „nieładną, bogatą idiotkę”, która była „wypieszczona najgorszym wychowaniem przez dziadka, ciotki i wujów, tak, że ledwie podpisać się umiała. Od kołyski przyuczona mieć swą wolę, a natrząwszy się na hulaszczce i nierządne życie wujów, nawykła i tęskniła do niego”. Ich dwór bełzycki „zyskał głównie za sprawą starości, opanowanej pasją nieustannych uczt i zabaw, miano oberży obywatelskiej, w której świętowały trybunały, gdzie pod okiem starości, generalnej województwa lubelskiego swatki, odbywał się prawdziwy targ pięknych panien i nadobnej młodzieży”. Ewa zmarła w 1820 r., a jej mąż w dwa lata później. W 1824 r. klucz bełzycki przejął na własność dotychczasowy zastawnik, Franciszek Brzeziński, zaś klucz głuski sukcesorzy bezdzietnych Kossowskich niedługo potem sprzedali Grabowskiemu herbu Pobóg⁴³.

Na Ewie Kossowskiej wygasła zamożniejsza linia rodu Gałęzowskich, zapoczątkowana przez kasztelana lubelskiego Felicjana Eleuterego. Jego kariera majątkowa należała do rzędu stosunkowo licznych w tym czasie krótkotrwałych awansów społecznych, będących udziałem tylko pojedynczych osób, bądź dwóch czy co najwyżej trzech pokoleń. Kariery takie, dobrze się zapowiadające, nie miały swej kontynuacji w rodzaje wobec bezpotomności (przykład wojewody ruskiego Marka Matczyńskiego i wojewody lubelskiego Władysława Reja), rychłego i przedwczesnego wymarcia potomków męskich (np. wojewody lubelskiego Aleksandra Adama Drzewickiego i samego Gałęzowskiego), bądź rozczłonkowania zgromadzonego majątku w linii żeńskiej (kasztelan połaniecki Stanisław *Dunin* Borkowski i hetman polny litewski Józef Sylwester Sosnowski). Były także przypadki posiadania dłużej żyjących synów, jakkolwiek niego-

⁴² APL, KgLub Rel, ks. 330, k. 564v-570v (registr rzeczy z 10 XII 1753 r. w Abramowicach), ks. 340, k. 1221; W. Bondyra, *Pałace i dwory szlacheckie w Lublinie w czasach saskich*, „Pogranicze. Polska - Ukraina”, R. 4, 2012, s. 179; E. Wierzbicka, *Stoiński Dominik*, [w:] PSB, t. 43, s. 634-635; T. Zielińska, *Szlacheccy właściciele nieruchomości w miastach XVIII w.*, Warszawa 1987, s. 94-95.

⁴³ K. Koźmian, *Pamiętniki*, t. 1, Wrocław 1972, s. 156-157; A. Boniecki, *op. cit.*, t. 6, s. 87; W. Bondyra, *Abramowice...*, s. 83; B. Krakowski, *Kossowski Stanisław*, [w:] PSB, t. 14, s. 320; T. Opas, J. Reder, *op. cit.*, s. 37-38, 51-52.

spodarnych i marnotrawiących wysiłek przodka (synowie wojewody mazowieckiego Stanisława Sarbiewskiego).

Oczywistą przesadą byłoby twierdzenie o jakiejś szczególnie spektakularnej karierze majątkowej, a tym bardziej urzędniczej, Felicjana Gałęzowskiego na miarę wojewody bełskiego Aleksandra Michała Łaszczka, kasztelana lwowskiego Michała Ludwika Łosia czy wojewody wołyńskiego Atanazego Miączyńskiego. Gałęzowski, owszem, stał się znaczącym i wpływowym statystą oraz zamożnym właścicielem ziemskim, aczkolwiek tylko na skalę lokalną swego rodzinnego województwa lubelskiego. Zresztą na większą karierę polityczną chyba nie bardzo mógł liczyć, będąc mocno związanym z antysaską opozycją. Osiągniętą pozycję zawdzięczał popularności wśród miejscowej szlachty, a po części ścisłym związkom klientelskim z jeszcze potężnymi Tarłami, choć w tym czasie także nie cieszącymi się specjalnymi względami na królewskim dworze saskim. Awans senatorski w zasadzie był kwestią zbiegu okoliczności, gdyż nastąpił po wojnie domowej, kiedy zwycięski ale niepewnie czujący się na tronie August III czynił zabiegi o pozyskanie jak największego kręgu przywódców twardej opozycji szlacheckiej.

Więcej dobrego można powiedzieć o budowaniu przez niego bazy materialnej rodu. I tu zawdzięczał sporo szczęściu i udanemu pod względem majątkowym związkowi małżeńskiemu. Nade wszystko sukcesy na miarę swoich możliwości osiągnął wszakże dzięki własnej energii i zapobiegliwości. Jego strategia nabytków, jak się wydaje, była przy tym przemyślana i konsekwentna, koncentrując się na pomnażaniu majątku w miarę zwartym kompleksie dóbr. Jako najmłodszy z braci, rozpoczynał działalność niemalże bez żadnego majątku, a kończył jako właściciel przeszło trzydziestu miasteczek, wsi i części wsi dziedzicznych oraz królewskich. Fortuna losu odwróciła się stosunkowo niedługo po jego śmierci, gdy przedwcześnie zgaśli jego obaj synowie, a dorobek życia kasztelana z ręką jedynej wnuczki przeszedł w ręce obcego rodu, a następnie rozpadł się na drobniejsze części.

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne:

Archiwum Archidiecezjalne w Lublinie, Akta Konsystorza Lubelskiego, sygn. Rep. 60 AXXVII.

Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Księgi Sigillat Metryki Koronnej, sygn. 12, 14, 20, 21, 26.

Archiwum Państwowe w Lublinie, Akta majątkowe szczątkowe (zespół 91.2), Akta majątku Bochoznica, sygn. 1, 2, 3, 5.

Archiwum Państwowe w Lublinie, Księgi grodzkie horodelskie. Relacje (zespół 11.3.1), ks. 52.

Archiwum Państwowe w Lublinie, Księgi grodzkie lubelskie. Relacje, manifestacje, oblaty (zespół 8.3), ks. 127, 183, 185, 190, 199, 204, 206, 224, 255, 267-269, 276, 282, 289, 290, 296, 307, 310, 311, 313-315, 317, 318, 330, 340, 342, 349.

Archiwum Państwowe w Lublinie, Księgi grodzkie lubelskie. Zapisy (zespół 8.1.1), ks. 143, 147, 149, 151, 153, 156, 157, 159.

Archiwum Państwowe w Lublinie, Trybunał Koronny Lubelski (zespół 16), sygn. 443.

Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, sygn. 7209 III.

Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku, sygn. 665.
Biblioteka Polskiej Akademii Umiejętności – Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, sygn. 8326 (Teki Pawińskiego – Lauda lubelskie).
Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, sygn. 3553/II (Archiwum Mniszchów).
Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy w Kijowie, fond 254 (Akta Tarłów), opis 1, sygn. 68, 1218.
Narodowe Historyczne Archiwum Białorusi w Mińsku, fond 1725 (Księgi grodzkie lubelskie. Zapisy i Dekrety), opis 1, ks. 45, 49.
Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego w Lublinie, sygn. 443, 1630.

Źródła drukowane:

Elektorowie królów Władysława IV, Michała Korybuta, Stanisława Leszczyńskiego i spis stronników Augusta III, wyd. J. Dunin Borkowski, M. Dunin Wąsowicz, „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie”, t. 1, 1908/09.
Elektorów poczet, którzy niegdyś głosowali na elektów Jana Kazimierza roku 1648, Jana III roku 1674, Augusta II roku 1697 i Stanisława Augusta roku 1764, najjaśniejszych królów polskich, wyd. O. Pietruski, Lwów 1845.
Polska XVI w. pod względem geograficzno-statystycznym, t. 4: Małopolska, (Źródła dziejowe, t. 15), wyd. A. Pawiński, Warszawa 1886.
Teka Gabriela Junoszy Podoskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego, wyd. K. Jarochoński, t. 2, Poznań 1855.
Volumina Legum. Przedruk zbioru praw staraniem xx. pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 wydanej, wyd. J. Ohryzko, t. 5, Petersburg 1860.
Zawisza K., *Pamiętniki [...] wojewody mińskiego (1666-1721)*, wyd. J. Bartoszewicz, Warszawa 1862.

Opracowania:

Bondyra W., *Abramowice od pierwszej połowy XVII do końca XVIII w.*, [w:] *Lublin. Historia dzielnic. W 700 rocznicę lokacji miasta*, red. J. Chachaj, H. Mącik, D. Szulc, Lublin 2017, s. 76-83.
Bondyra W., *Pałace i dwory szlacheckie w Lublinie w czasach saskich*, „Pogranicze. Polska – Ukraina”, R. 4, 2012, s. 173-186.
Boniecki A., *Herbarz polski*, t. 2, 5, 6, Warszawa 1899, 1903.
Chłapowski K., *Starostowie niegrodowi w Koronie 1565-1795 (Materiały źródłowe)*, Warszawa 2017.
Deputaci Trybunału Koronnego 1578-1794. Spis, cz. 3: 1661-1700, oprac. L. Wierzbicki, cz. 4: 1701-1750, oprac. W. Bondyra, Warszawa 2017.
Gmiterek H., *Bełżyce w reformacyjnym tyglu*, [w:] *Studia z dziejów Bełżyc*, red. K. Spaleniak, Bełżyce 2006, s. 59-71.
Hamryszczak A., *Parafia w Abramowicach w XVIII w.*, [w:] *Lublin. Historia dzielnic. W 700 rocznicę lokacji miasta*, red. J. Chachaj, H. Mącik, D. Szulc, Lublin 2017, s. 84-87.
Haratym A., *Szaniawski Józef Konstanty*, [w:] *PSB*, t. 46, s. 639-640.
Janas E., *Z dziejów Wąwolnicy w XVII i XVIII w.*, [w:] *Dzieje Wąwolnicy (do r. 1918)*, red. S. Partycki, Wąwolnica 1992, s. 73-86.
Kołodziej R., „*Ostatni wolności naszej klejnot*”. *Sejm Rzeczypospolitej za panowania Jana III Sobieskiego*, Poznań 2014.
Kołodziej R., *Sejm z 1718 r. na tle pierwszych sejmów grodzieńskich. Uwagi na temat wybranych elementów procedury sejmów w Grodnie*, [w:] *W podróży przez wiek osiemnasty... Studia i szkice z epoki nowożytnej*, red. A. Perlakowski, M. Wyszomirska, M. Zwierzykowski, Kraków 2015, s. 41-50.

- Kosińska U., *Sejm 1719-1720 a sprawa ratyfikacji traktatu wiedeńskiego*, Warszawa 2003.
- Krakowski B., *Kossowski Stanisław*, [w:] PSB, t. 14, s. 320.
- Niesiecki K., *Herbarz polski*, t. 4, Lipsk 1839.
- Opas T., Reder J., *Bełżyce – studia i szkice z dziejów miasta*, Lublin 1997.
- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, t. 15, cz. 2, Warszawa 1902.
- Sochacka A., *Własność ziemska w województwie lubelskim w średniowieczu*, Lublin 1987.
- Tarka M., *Dzieje Nałęczowa*, Nałęczów 1989.
- Tworek S., *Orzechowski Teodor Konstanty*, [w:] PSB, t. 24, s. 295-296.
- Ujma M., *Sejmik lubelski 1572-1696*, Warszawa 2003.
- Urzednicy województwa lubelskiego XVI-XVIII w. Spisy*, oprac. W. Kłaczewski, W. Urban, Kórnik 1991.
- Wagner M., *Słownik biograficzny oficerów polskich drugiej połowy XVII w.*, t. 3, Warszawa 2018.
- Wierzbicka E., *Stoiński Dominik*, [w:] PSB, t. 43, s. 633-635.
- Zarubin P., *Żydzi ziemstwa lubelskiego w wiekach XVII-XVIII*, [w:] *Studia z dziejów Europy Środkowo-Wschodniej*, Lublin 2018, s. 663-682.
- Zielińska T., *Szlachecy właściciele nieruchomości w miastach XVIII w.*, Warszawa 1987.
- Żurkowska R., *Z dziejów biblioteki Teodora Konstantego Orzechowskiego 1694-1731*, „Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie”, nr 24, 1978/1979, s. 161-179.

